

Rapport van bevindingen

Ambtshalve onderzoek CBP naar de verwerking van geolocatiegegevens door TomTom N.V.

OPENBARE VERSIE

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	2
2. Verloop onderzoek	3
3. Feiten	4
3.1 <i>Offline gegevensverwerking: historische geolocatiegegevens</i>	5
3.2 <i>Online gegevensverwerking: realtime geolocatiegegevens</i>	7
3.3 <i>Verdere verwerking</i>	14
4. Beoordeling	15
4.1 <i>Verantwoordelijke</i>	15
4.2 <i>Verwerking van persoonsgegevens</i>	15
4.2.1 Historische geolocatiegegevens	17
4.2.2 <i>Realtime geolocatiegegevens</i>	21
4.3 <i>Grondslag</i>	23
4.4 <i>Verdere verwerking</i>	25
5. Conclusie	26

1. Inleiding

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) heeft op grond van artikel 60 van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) ambtshalve onderzoek ingesteld naar de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot TomTom apparaten door TomTom N.V. (TomTom).

TomTom verzamelt wereldwijd persoonsgegevens via de gelijknamige TomTom apparaten, mobiele of ingebouwde navigatiesystemen met een beeldscherm en ingebouwde GPS-sensor waarmee weggebruikers een route kunnen plannen. De apparaten zijn verkrijgbaar in een *offline* en een *online* versie. De routeplanner is daarnaast ook als smartphone (iPhone) applicatie verkrijgbaar.

Via de *offline* versie verkrijgt TomTom historische geolocatiegegevens van de gebruikers van de apparaten als zij met een (eigen) computer verbinding maken met de TomTom servers, om bijvoorbeeld nieuwe kaarten op de apparaten te installeren.

Via de *online* versie en de smartphone applicatie biedt TomTom naast de routeplanner ook LIVE diensten aan, zoals filemeldingen, weerberichten, locaties van flitspalen en zoeken naar adressen. TomTom verkrijgt in het kader van de LIVE diensten *realtime* geolocatiegegevens van de gebruikers van de *online* apparaten en de smartphone applicatie. Via de *online* apparaten verkrijgt TomTom daarnaast ook historische geolocatiegegevens van gebruikers als zij met een (eigen) computer verbinding maken met de TomTom servers, om bijvoorbeeld nieuwe kaarten op de apparaten te installeren.

Eind april 2011 waren er berichten in de media dat TomTom geolocatiegegevens van gebruikers van TomTom apparaten zou verstrekken aan derden, meer in het bijzonder via het verkeersadviesbureau Via.nl aan overheden en politie in Nederland, maar ook rechtstreeks aan commerciële partijen zoals de luchthaven Eindhoven.¹ In reactie stuurde TomTom een e-mail aan haar gebruikers, waarin het bedrijf aangaf in de toekomst dit soort gebruik van verkeersinformatie te willen voorkomen: *“Gisteren is gebleken dat de verkeersinformatie die wij verstrekken ook is gebruikt door de politie om te kijken waar vaak te hard wordt gereden en op die plekken gericht op snelheid te controleren. Wij hebben dit soort gebruik niet voorzien en veel van onze klanten zijn er ook niet gelukkig mee. We zullen daarom bepalingen opnemen in onze licentievoorwaarden om dit type gebruik in de toekomst te voorkomen”*.² De directeur van TomTom verklaarde in de media dat het bedrijf nooit rijgegevens van individuen aan derden had verstrekt: *“Wij hebben nooit persoonlijke gegevens aan de politie of welke overheid dan ook doorgespeeld. Het ging om bulkinformatie. Gemiddelden. Anonieme gegevens.”*³

---

¹ ‘Bedrijf TomTom staakt verkoop ‘flitspaaldata’, *De Volkskrant* 28 april 2011, blz. 5: *“TomTom verkoopt betreffende data echter ook direct door aan commerciële partijen, zo liet woordvoerder X [anonymisering CBP] weten. ‘Denk bijvoorbeeld aan de luchthaven Eindhoven. Zij kunnen aan onze gegevens zien uit welke regio’s hun klanten voornamelijk komen en daar hun marketing op aanpassen’.*”

² E-mail van TomTom aan gebruikers, 27 april 2011; vgl. URL: http://uk.support.tomtom.com/cgi-bin/tomtom_uk.cfg/php/enduser/doc_view.php?1=AvVM~wqbfv8QIf5rGhse~yL~Jvsq~5P~EZJBPzr~.

³ *Algemeen Dagblad* 28 april 2011, blz. 3, ‘Ook TomTom-directeur onaangenaam verrast’.

Het CBP heeft vanuit zijn toezichthoudende rol naar aanleiding van het bovenstaande onderzoek ingesteld. Het onderzoek is geconcentreerd op de volgende drie vragen:

- Welke gegevens verwerkt TomTom? Zijn dit persoonsgegevens zoals gedefinieerd in artikel 1, aanhef en onder a, van de Wbp?
- Heeft TomTom een grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens als genoemd in artikel 8 van de Wbp?
- Heeft TomTom persoonsgegevens aan derden verstrekt? Zo ja, zijn deze verdere verwerkingen verenigbaar met het doeleinde waarvoor de persoonsgegevens zijn verkregen, zoals genoemd in artikel 9 van de Wbp?

Het onderzoek richt zich op toetsing aan de artikelen 8 (grondslag van de verwerking: volgens TomTom toestemming) en 9 van de Wbp (verenigbaarheid van de verdere verwerking).

2. Verloop onderzoek

Bij brief van 28 april 2011 heeft TomTom op eigen initiatief een algemene toelichting gestuurd aan de Minister van Veiligheid en Justitie, met kopie aan het CBP. Bij brief van 4 mei 2011 heeft het CBP schriftelijke inlichtingen ingewonnen bij TomTom. TomTom heeft de gevraagde inlichtingen op 13 mei 2011 verstrekt. Na bestudering van de inlichtingen en antwoorden heeft het CBP op 16 juni 2011 mondelinge inlichtingen ingewonnen bij TomTom. Op 12 augustus 2011 heeft het CBP opnieuw mondelinge inlichtingen ingewonnen bij TomTom.

Bij brief van 6 september 2011 heeft het CBP zijn rapport van voorlopige bevindingen aan TomTom verstuurd, met het verzoek binnen 2 weken schriftelijk daarop te reageren. Bij brief van 14 september 2011 heeft TomTom 2 weken uitstel verzocht van de termijn voor het geven van een reactie op het rapport van voorlopige bevindingen. Het CBP heeft bij brief van 23 september 2011 uitstel verleend tot en met 4 oktober 2011. Bij brief gedateerd 3 oktober 2011, door het CBP ontvangen op 30 september 2011⁴, heeft TomTom gereageerd op het rapport van voorlopige bevindingen en gemotiveerd aangegeven welke delen van het rapport volgens haar bedrijfsvertrouwelijk zijn.

Naar aanleiding van de reactie op het rapport van voorlopige bevindingen heeft het CBP bij brief van 3 oktober 2011 nieuwe schriftelijke inlichtingen ingewonnen bij TomTom. Bij brief van 12 oktober 2011 heeft TomTom 2 weken uitstel verzocht van de termijn om de gevraagde inlichtingen te verstrekken. Het CBP heeft bij brief van 13 oktober 2011 uitstel verleend tot en met 25 oktober 2011. TomTom heeft de gevraagde inlichtingen op 25 oktober 2011 verstrekt.

TomTom heeft bij brief van 28 november screenshots en (begeleidende) teksten verstrekt aan het CBP over een voorgenomen nieuwe wijze van informeren en toestemming vragen. Na telefonisch overleg heeft het CBP TomTom bij brief van 1

---

⁴ Brief TomTom 30 september 2011.

december 2011 verzocht om de definitief vastgestelde teksten uiterlijk op 8 december 2011 aan te leveren. TomTom heeft de vastgestelde nieuwe wijze van informeren en toestemming vragen op 8 december 2011 aangeleverd.

Bij brief van 13 december 2011 heeft het CBP zijn rapport van definitieve bevindingen en de concept openbare versie daarvan aan TomTom verstuurd, met het verzoek uiterlijk op 23 december 2011 schriftelijk en gemotiveerd aan het CBP mede te delen of de concept openbare versie en zo ja, welke onderdelen daarvan, volgens TomTom vertrouwelijke bedrijfs- en fabricagegegevens bevat. Bij brief van 16 december 2011 heeft TomTom gereageerd op het rapport van definitieve bevindingen en gemotiveerd aangegeven welke delen van het rapport volgens haar bedrijfsvertrouwelijk zijn.

3. Feiten

TomTom, opgericht in 1991, met hoofdkantoor in Amsterdam, Nederland, heeft als doel: “*alle bestuurders voorzien van ‘s werelds beste navigatie ervaring*”.⁵ TomTom N.V. is gevestigd te Amsterdam en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel sinds 8 april 2005 onder nummer 34224566.⁶ TomTom heeft de verwerking van persoonsgegevens gemeld bij het CBP op 27 november 2009 onder nummer 1420031.

TomTom verkoopt mobiele of ingebouwde navigatiesystemen met een beeldscherm en ingebouwde GPS-sensor waarmee weggebruikers een route kunnen plannen. Deze apparaten zijn in Nederland verkrijgbaar sinds 2004 in een *offline* en sinds 2007 in een *online* versie. De routeplanner is daarnaast ook als smartphone applicatie verkrijgbaar voor iPhone. Met behulp van de navigatiesystemen verzamelt TomTom wereldwijd⁷ zowel *realtime* als historische geolocatiegegevens.

Via de *offline* versie verkrijgt TomTom historische geolocatiegegevens (dat wil zeggen: GPS posities, inclusief nauwkeurigheid en tijdstip) van de gebruikers van de *offline* apparaten als zij met een (eigen) computer verbinding maken met de TomTom servers, om bijvoorbeeld nieuwe kaarten op de apparaten te installeren.⁸

Via de *online* versie en de smartphone applicatie biedt TomTom naast de routeplanner ook LIVE diensten aan, zoals filemeldingen, weerberichten, locaties van flitspalen en zoeken naar adressen. TomTom verkrijgt in dat geval *realtime*, dat wil zeggen elke drie minuten de in de drie voorafgaande minuten verzamelde, geolocatiegegevens van de gebruikers van de *online* apparaten en de smartphone applicatie. Via de *online* apparaten verkrijgt TomTom daarnaast ook historische geolocatiegegevens van gebruikers van de *online* versie als zij met een (eigen) computer verbinding maken met de TomTom servers, om bijvoorbeeld nieuwe kaarten op de apparaten te installeren.

---

⁵ TomTom mission, “*To provide all drivers with the world’s best navigation experience*”; URL: <http://corporate.tomtom.com/mission.cfm>.

⁶ Op 13 mei 2005 is TomTom B.V. omgezet in TomTom N.V.

⁷ TomTom key facts: “*Our maps cover 104 countries and territories (...)*”; URL: <http://corporate.tomtom.com/keyfacts.cfm>.

⁸ Het apparaat kan via de ingebouwde USB-poort of door de SD-geheugenkaart uit te nemen met behulp van de software applicatie TomTom HOME met de TomTom servers worden verbonden. TomTom HOME heet op apparaten gefabriceerd na oktober 2010 MyTomTom. TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 1, blz. 4.

Op de apparaten kunnen voorkeursbestemmingen worden ingesteld/opgeslagen, zoals de thuislocatie van de gebruikers. Daarnaast verzamelt TomTom enerzijds naam, geslacht, e-mailadres, land(keuze), adres en telefoonnummer en anderzijds accountnaam en serienummer van de apparaten van de gebruikers die zichzelf online registreren en via de webshop van TomTom apparaten aanschaffen.⁹ Voorts verkrijgt TomTom enerzijds naam, geslacht, e-mailadres en land(keuze) en anderzijds accountnaam en serienummer van de apparaten van de gebruikers die zichzelf online registreren en via de software applicatie abonnementen aanschaffen.¹⁰ Ten slotte verzamelt TomTom serienummer en overige identificerende gegevens van gebruikers in geval van (sommige) promoties en/of inruilacties¹¹ alsmede reparaties¹² en naam, e-mailadres, adres, telefoonnummer, serienummer, aankoopdatum en informatie over een support- of servicekwestie in geval van bijvoorbeeld technische ondersteuning (klantenservice voor producten en/of diensten).¹³

TomTom verklaart dat alle verwerkingen van “reistijdeninformatie” gebaseerd zijn op toestemming.¹⁴

3.1 Offline gegevensverwerking: historische geolocatiegegevens

De TomTom apparaten, zowel de *online* als de *offline* versie, hebben als standaard (fabrieks)instelling dat ze geen geolocatiegegevens opslaan. De apparaten leggen geolocatiegegevens pas vast nadat de gebruiker ‘Ja’ heeft gekozen als antwoord op een vraag om toestemming voor het verzamelen van gegevens. Deze vraag wordt na enige gebruikersuren op het apparaat getoond.¹⁵ De tekst van de vraag luidt als volgt:

“TomTom wil graag enkele niet-persoonlijke gegevens verzamelen om onze producten te verbeteren. De gegevens (bijvoorbeeld over de daadwerkelijke reistijd via bepaalde wegen) worden verzameld telkens wanneer je je TomTom-navigatiesysteem aansluit op je computer. Dit heeft geen invloed op de snelheid van je internetverbinding en kost je niets. Alle verzamelde gegevens zijn anoniem. Geef je ons toestemming om deze gegevens te verzamelen? Nee Ja”¹⁶

Indien de gebruiker ‘Nee’ kiest, maar het apparaat naderhand met een (eigen) computer verbindt met de TomTom servers, krijgt de gebruiker via de software applicatie een vergelijkbare vraag. Deze vraag luidt:

---

⁹ Dit betreft een klein percentage van de verkopen van apparaten. TomTom inlichtingen 25 oktober 2011, blz. 3.

¹⁰ Idem, blz. 3-4.

¹¹ Idem, blz. 4.

¹² Idem, blz. 5.

¹³ Idem, blz. 4-5.

¹⁴ TomTom brief aan het ministerie van Veiligheid en Justitie en het CBP van 28 april 2011, blz. 2: “We vragen onze klanten om toestemming om reistijdeninformatie te verzamelen. Zij kunnen deze toestemming verlenen en ook weer intrekken”; TomTom inlichtingen 13 mei 2011, blz. 1: “Wij hebben klanten altijd op 3 manieren geïnformeerd en toestemming gevraagd over het feit dat wij reistijdinformatie willen verzamelen.”

¹⁵ TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 1, blz. 6.

¹⁶ Idem, bijlage 8.

“TomTom wil anonieme statistische gegevens verzamelen om de kaartkwaliteit en je navigatiebeleving te verbeteren. De bedoeling is dat wij deze gegevens steeds ophalen wanneer je TomTom-navigatiesysteem verbinding maakt met de TomTom server. Je merkt hier niets van en het kost niets. Als je deze voorkeur instelt, kunnen wij deze gegevens ophalen. <link naar website> Privacybeleid van TomTom”¹⁷

Als de gebruiker opnieuw ‘Nee’ kiest, worden door TomTom geen geolocatiegegevens verzameld.¹⁸

Indien de gebruiker ‘Ja’ kiest (de eerste of de tweede keer), dan creëert het apparaat een leeg bestand waarin vanaf dat moment gegevens over het gebruik van het apparaat worden bijgehouden. Dit zijn enerzijds gegevens over het aan- en uitzetten en gegevens over het apparaat model, en anderzijds gedetailleerde gegevens over gereden routes van de gebruiker. Met behulp van de ingebouwde GPS-sensor slaat het apparaat in dit bestand periodiek zijn exacte positie op, inclusief nauwkeurigheid en tijdstip. Dit gebeurt met een hoge frequentie.¹⁹ Het bestand bevat geen uniek nummer, zoals een serienummer of een accountnaam. Ook de bestandsnaam is niet uniek, maar identiek op elk apparaat.²⁰

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen heeft TomTom aangekondigd de toestemmingsvraag en bijbehorende informatie voor de *offline* en *online* apparaten uit te breiden en te preciseren (zie paragraaf 3.2).

Technisch vinden er achtereenvolgens (ten hoogste) vier gegevensverwerkingen plaats nadat de gebruiker ‘Ja’ heeft gekozen.

Ten eerste worden de geolocatiegegevens, in versleutelde vorm, opgeslagen op het apparaat. De gegevens blijven bewaard op het apparaat totdat de gebruiker het apparaat via een (eigen) computer met de TomTom servers verbindt.²¹

Ten tweede ontvangt TomTom het bestand met de historische geolocatiegegevens en het IP-adres van de internetaansluiting (van de gebruiker). Als de gebruiker ervoor kiest om het apparaat met de TomTom servers te verbinden, bijvoorbeeld om nieuwe kaarten op het apparaat te downloaden/installeren, stuurt het apparaat automatisch het bestand met de historische gegevens over gereden routes van de gebruiker naar de servers van TomTom.²²

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen heeft TomTom aanvullende informatie verstrekt over de verzending van het bestand: het bestand wordt door TomTom ontvangen op een inkomende *reverse* web proxy. In deze web proxy wordt

---

¹⁷ Nederlandse (i.p.v. Engelse) tekst aangeleverd in reactie op het rapport van voorlopige bevindingen. Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 5, blz. 12.

¹⁸ TomTom inlichtingen 13 mei 2011, blz.1-2.

¹⁹ De frequentie is afhankelijk van de softwareversie en het apparaat model. Idem, bijlage 1, blz. 6.

²⁰ Idem.

²¹ Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 1, blz. 6.

²² Idem.

het versleutelde bestand in zijn geheel opgevangen.²³ Het bestand met historische geolocatiegoegevens wordt binnen enkele tienden van een seconde doorgezet naar het afgeschermd interne netwerk van TomTom. Na deze overdracht wordt het bestand onomkeerbaar uit het niet-persistente werkgeheugen van de web proxy verwijderd. Het IP-adres van de internetaansluiting (van de gebruiker) is dan vervangen door het interne IP-adres van de web proxy.²⁴

TomTom verklaart geen bijkomende gegevens te verzamelen bij het bestand met geolocatiegoegevens, zoals een (door de gebruiker zelf gekozen) accountnaam:

*"Voor het goede begrip zij vermeld dat overige communicatiestromen, al dan niet vergezeld van accountnaam of apparaat serienummer, vanuit de TomTom HOME applicatie geheel onafhankelijk plaatsvinden van en naar separate servers met een in de tijd onvoorspelbaar en onregelmatig patroon."*²⁵

Het bestand met historische geolocatiegoegevens bevat geen unieke nummers of andere identificerende kenmerken van (de gebruiker van) het apparaat, behalve die gegevens die door hun uniciteit direct of indirect herleidbaar zijn tot een individuele gebruiker (bijvoorbeeld omdat een route is afgelegd op een afwijkend tijdstip in een dunbevolkt gebied).

De bestaande gegevens op het apparaat worden automatisch gewist na overdracht van de historische geolocatiegoegevens aan de TomTom servers. Op het apparaat wordt een nieuw, leeg bestand aangemaakt.²⁶

Ten derde verwerkt TomTom de gegevens door de afzonderlijke ritten uit het ruwe bestand (dat een periode van maanden of zelfs jaren kan beslaan²⁷) te ontsleutelen.²⁸

Ten vierde slaat TomTom de gegevens van de verschillende ritten ('trips') op algemene archiefservers op.²⁹

De laatste twee verwerkingen vinden *realtime* plaats, in niet-persistent geheugen (dat wil zeggen: er wordt geen data in een bestand naar de harde schijf weggeschreven).

3.2 Online gegevensverwerking: realtime geolocatiegoegevens

Bij de aanschaf van nieuwe *online* apparaten is standaard 1 jaar abonnement op de LIVE diensten inbegrepen³⁰, waar de dienst HD Traffic (verkeersinformatie) onderdeel

---

²³ Idem, blz. 4.

²⁴ Idem, blz. 4 en 6.

²⁵ Idem, blz. 5.

²⁶ Idem, blz. 6.

²⁷ In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen heeft TomTom aangevuld dat "apparaten met deze functionaliteit slechts sinds eind 2007 in gebruik zijn en dat apparaten gelimiteerd zijn in hun opslagcapaciteit, hetgeen leidt tot stopzetting van de collectie op het apparaat ruim voorafgaand aan dreigende overschrijding." Idem, bijlage 5, blz. 12.

²⁸ Idem, bijlage 1, blz. 6.

²⁹ Idem.

van uitmaakt. De LIVE diensten zijn automatisch geactiveerd bij het aanzetten van het apparaat.³¹ Bij de smartphone applicatie kan binnen de applicatie, en in aanvulling op de routepanner, de betaalde dienst HD Traffic worden aangeschaft.

Ten behoeve van de dienst HD Traffic maken de *online* apparaten en de smartphone applicatie met het HD Traffic abonnement automatisch contact met de TomTom servers zodra ze worden aangezet. De mobiele internetverbinding en de ingebouwde SIM-kaart voor de *online* apparaten worden in Nederland geleverd door één van de netwerk operators waarmee TomTom een contract heeft. Bij de iPhone is de (soort) internetverbinding afhankelijk van de gebruiker.

De locaties worden verzonden in combinatie met het unieke serienummer van het apparaat, en de accountnaam.

De algemene TomTom privacy-verklaring bevat de volgende informatie over de verwerking van geolocatiegegevens met betrekking tot de dienst HD Traffic:

“Als U zich abonneert op de diensten van TomTom op locatie, zoals HD Traffic, kan TomTom locatiegegevens van Uw TomTom-apparaat verzamelen om U de verzochte diensten te verstrekken.”³²

Verder bevat de TomTom privacy-verklaring de volgende algemene informatie over de verwerking van geolocatiegegevens: *“TomTom kan Anonieme Informatie van uw TomTom-apparaat verzamelen als U het gebruikt of als U het met gebruik van TomTom HOME aan een computer koppelt. Deze Anonieme Informatie omvat locatie-informatie (informatie over Uw locatie), informatie over de tijd die U nodig had om bepaalde routes te rijden, verkeerspatronen en over eventuele technische storingen die zich hebben voorgedaan. De aard van de Anonieme Informatie die uw TomTom-apparaat naar ons zendt, maakt het ons niet mogelijk om deze terug te voeren naar een identificeerbare persoon; u kunt er echter voor kiezen ons toestemming te geven om deze Anonieme Informatie met de Persoonlijke Gegevens die wij van U hebben verzameld in verband te brengen om U specifieke lokale diensten te leveren die zijn afgestemd op Uw behoeften of belangstelling, om onze producten en diensten te verbeteren en om de contracten, algemene voorwaarden met betrekking tot onze Websites, producten en diensten uit te voeren.”³³*

In de mondeling ingewonnen inlichtingen op 12 augustus 2011 heeft TomTom verklaard dat gebruikers niet afzonderlijk om toestemming wordt gevraagd voor de verwerking van gegevens bij deze LIVE dienst.³⁴

---

³⁰ Tot 2010 was een periode van 3 maanden standaard inbegrepen. Voor apparaten vast ingebouwd in auto's geldt een initieel proefabonnement van 3 maanden. TomTom mondelinge inlichtingen 12 augustus 2011 en Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 5, blz. 12.

³¹ Behalve in geval van apparaten vast ingebouwd in auto's. Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 5, blz. 12.

³² Annex 2 bij TomTom brief aan het ministerie van Veiligheid en Justitie en het CBP van 28 april 2011.

³³ Idem.

³⁴ Zie ook Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 5, blz. 13.

Binnen de smartphone applicatie wordt de volgende aankoopinformatie verstrekt over de specifieke dienst HD Traffic:

“Als onderdeel van de service TomTom HD Traffic worden er locatiegegevens verzonden naar TomTom, die vervolgens anoniem worden gebruikt om de kwaliteit van de verkeersinformatie voor al onze abonnees te verbeteren. Door de aankoop van dit product ga je ermee akkoord deze gegevens met TomTom te delen.”³⁵

In de schriftelijk ingewonnen inlichtingen geeft TomTom aan in de loop van 2011 *“een uniformering en verbetering [te, toevoeging CBP] voorzien van de gebruikte bewoordingen, uitleg en eenduidigheid van de toestemming. Dit voeren wij gefaseerd door voor onze gehele productrange.”³⁶* Bij de inlichtingen is als bijlage toegevoegd de concept nieuwe wijze van informeren en het verkrijgen van toestemming voor ‘het vergaren en overdragen van informatie aan TomTom’ die eerst wordt doorgevoerd bij nieuw in te bouwen online apparaten.³⁷

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen verklaart TomTom:

“Wij zullen met zekerheid in januari 2012 nieuwe software ter beschikking stellen voor de navigatie producten die wij aan consumenten leveren en in het verleden geleverd hebben. In deze automatische update is uitgebreidere uitleg en een expliciete vraagstelling opgenomen voor de verwerking van geolocatie gegevens. Daarnaast zullen wij onze website en onze publieke privacy policy eveneens op deze punten aanpassen. Hierbij zullen wij ook niet aan de WBP onderworpen verwerkingen betrekken.”³⁸

TomTom verklaart voorts dat de toestemmingsvraag voorafgaand aan de verwerking inmiddels is opgenomen bij nieuw in te bouwen online apparaten.³⁹

Bij brief van 8 december 2011 verklaart TomTom dat de nieuwe wijze van informeren en toestemming vragen wordt geïmplementeerd in de tweede helft van februari 2012, in een software update voor alle offline en online apparaten en de smartphone applicatie.⁴⁰

Blijkens screenshots en de teksten die TomTom op 28 november respectievelijk 8 december 2011 aan het CBP heeft verstrekt, wordt in/vanaf deze software update voor de offline en online apparaten als volgt om toestemming gevraagd:⁴¹

“We would like to collect some information about your use of this navigation device. The

---

³⁵ TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 10.

³⁶ Idem, blz. 2.

³⁷ Idem, bijlage 13.

³⁸ Brief TomTom 30 september 2011, blz. 1.

³⁹ Idem, bijlage 4, blz. 11.

⁴⁰ Brief TomTom 8 december 2011, blz 1. TomTom verklaart vertraging te hebben opgelopen bij het samenstellen van deze software versie [VERTROUWELIJK].

⁴¹ TomTom heeft Engelstalige teksten aangeleverd aan het CBP. Voor Nederlandse gebruikers komen de teksten in een Nederlandse vertaling beschikbaar, maar deze vertaling was nog niet gereed en goedgekeurd door TomTom ten tijde van dit onderzoek.

information is stored on this device until we retrieve it. We use it anonymously to improve our products and services.⁴²

Will you help us and allow this?

"No/More Info/Yes"

Indien de gebruiker 'More info' kiest, krijgt hij de volgende tekst:⁴³

"Only if you give us your permission, your navigation device will continuously collect information. The information is stored on your device until you connect it to your PC, then the information is sent to TomTom and deleted from your device. The information includes details that identify the navigation device, details about routes and locations and information entered while you were using the navigation device.

Immediately after receiving this information, TomTom automatically and irreversibly destroys any data that allows identification of you or your device. This, now anonymous, information is used to improve TomTom's products and services, such as maps, reports on Points of Interest and average speeds driven. These products and services are also used by government agencies and businesses.

Using your navigation device, you can join the MapShare Community or report speed cameras⁴⁴. If you choose to use either of these services, your reports, that include location information and your MyTomTom account name, are sent to TomTom and kept together with your MyTomTom account. TomTom then uses your information to improve its maps and speed cameras.

If you no longer allow sharing of information, none of the above information is sent to TomTom and information previously stored on your device is deleted. TomTom will not give anyone else access to the information collected from your navigation device.

In choosing to provide TomTom with information you are helping to make driving better, specifically by improving maps, traffic flows and reducing congestion. We appreciate your help. If you think that your information is not being used for the purpose for which you have provided it to TomTom, contact us at <http://tomtom.com/support>.

---

⁴² De toestemmingsvraag voor de online apparaten is iets uitgebreider, en bevat verder de volgende zinsnede: "If you use LIVE services, we will also use your location information to deliver the services to you."

⁴³ De tekst voor de online apparaten is iets anders of uitgebreider dan bovenstaande tekst, en bevat onder meer de volgende toelichting, in het midden en aan het einde daarvan: "Within twenty minutes of switching off your navigation device, TomTom automatically and irreversibly destroys any data that allows identification of you or your service (...)." En: "If you no longer allow sharing of information (...) You won't be able to receive HD Traffic or mobile speed camera locations, or use any other LIVE services." Bovendien wordt in de tekst voor de online apparaten vermeld dat TomTom in alle gevallen ook de MyTomTom accountnaam verzamelt.

⁴⁴ De diensten MapShare Community en reporting speed cameras zijn niet door het CBP onderzocht.

See our privacy policy at <http://tomtom.com/privacy>."

Het is op beide soorten apparaten te allen tijde mogelijk toestemming in te trekken, door opnieuw naar het keuzescherf te gaan en 'No' te kiezen.⁴⁵ Na het intrekken van de toestemming, wordt ook het bestand met historische locatiegegevens gewist. TomTom verklaart hierover:

*"In aanvulling daarop geldt in geval van "nee", dat reeds op het apparaat voor overdracht verzamelde informatie gewist wordt, zodat er bij koppeling aan de PC geen (historische) gegevens bestaan om over te dragen, ook van vóór het moment van intrekken van de toestemming."*⁴⁶

Ten aanzien van de smartphone applicatie⁴⁷ verklaart TomTom vanaf de software update van de tweede helft van februari 2012 op de volgende wijze om toestemming te vragen:

"Data Sharing

Some features of this application need to collect and send information about you and your device to TomTom and others you explicitly select. TomTom also uses this information anonymously to improve its products and services. Below you can find more details of the information that is shared by each feature, how this information is used and how you can stop sharing information.

Will you help us and allow this?

<Yes> <No>"⁴⁸

De tekst van de bijbehorende informatie (toelichting) luidt als volgt:

"General

In order to perform its intended function, this navigation App fundamentally requires location information from your device. Some features of this App require sharing of this location information via the device's internet connection with TomTom or others you explicitly select. In those cases information identifying you or your device is also shared. This is required to be able to send the requested information back to your device, to verify your subscription status, to help improve the service quality or because sharing information about your whereabouts is what you intend.

In those cases where TomTom receives and uses location information, TomTom never keeps a stored record of your location while you are using the App. Within 20 minutes of closing the

---

⁴⁵ TomTom verklaart: "Intrekken en hernieuwd geven van toestemming kan op elke gewenst moment via het "Settings menu" door de daarin aanwezige optie "Me and my device" te kiezen. In dit submenu kan vervolgens op "My information" gedrukt worden." Brief TomTom 28 november 2011, blz. 4.

⁴⁶ Idem, blz. 6.

⁴⁷ [VERTROUWELIJK].

⁴⁸ Brief TomTom 8 december 2011, bijlage 4, blz. 1.

App, TomTom automatically and irreversibly destroys any data identifying you or your device. (...)

In choosing to provide TomTom with information you are helping to make driving better, specifically by improving maps, traffic flows and reducing congestion. We appreciate your help. (...)

You can disable and enable information sharing at any time using the "data sharing" switch in the settings menu. (...)"

In de toelichting is ook informatie te vinden per dienst die kan worden gebruikt, zoals HD Traffic, Google search, [VERTROUWELIJK].⁴⁹

TomTom verklaart daarbij: *"Voor alle services geldt dat data sharing "aan" moet staan. Is dit niet het geval, dan wordt geen data uitgewisseld en wordt de gebruiker hierop gewezen en naar het settings/instellingen menu verwezen voor meer informatie en om gegevens uitwisseling aan te zetten."*⁵⁰

TomTom verklaart dat het merendeel van de gebruikers in Nederland binnen twee tot drie maanden gebruik maakt van de software update, ook voor de *offline* apparaten.⁵¹ TomTom schrijft: *"Naast update van software is de update in de eerste plaats bedoeld voor update van kaarten, MapShare updates, vaste flitspalen, het installeren van gekochte stemmen dan wel eigen verzamelingen van Points of Interest/Nuttige Plaatsen. TomTom stimuleert gebruikers actief op verschillende manieren hun apparaat up-to-date te houden, door deze regelmatig te koppelen aan hun PC of Mac. Dit stimuleren gebeurt door middel van de e-mail nieuwsbrief, door boodschappen/tips op het apparaat zelf die af en toe verschijnen en, voor de nieuwe generatie apparaten, doordat van updates melding wordt gemaakt op de PC/Mac, ook zonder dat het apparaat aangekoppeld is. (...) Voor nieuwe apparaten geldt dat gebruikers gestimuleerd worden om kort na aankoop hun apparaat aan te koppelen, om gratis de nieuwste versie van de kaart en software te downloaden. (...) Op basis van ervaring met eerdere software updates kan gesteld worden dat binnen 2 tot 3 maanden nieuwe software versies hun verspreiding bereikt hebben."*⁵² Deze termijn geldt tevens voor de iPhone applicatie, aldus TomTom.⁵³

Technisch vinden bij de *online* apparaten en de smartphone applicatie achtereenvolgens zes gegevensverwerkingen plaats (naast de hierboven genoemde vier *offline* gegevensverwerkingen⁵⁴).

Ten eerste verzamelt TomTom, nadat de gebruiker het *online* apparaat dan wel de smartphone applicatie heeft aangezet, serienummer en accountnaam, ten behoeve van toegangsverificatie.⁵⁵

---

⁴⁹ Idem.

⁵⁰ Idem, bijlage 3, blz. 1.

⁵¹ Brief TomTom 8 december 2011, blz. 2.

⁵² Idem.

⁵³ Idem.

⁵⁴ Dat wil zeggen: voor wat betreft de *online* apparaten.

⁵⁵ Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 3, blz. 10.

Ten tweede verzamelt het apparaat automatisch de geolocatiegegevens van de gebruiker en versleutelt deze.⁵⁶

Ten derde verzendt het apparaat elke drie minuten de tussentijds opgeslagen (versleutelde) geolocatiegegevens naar de TomTom servers.⁵⁷

Ten vierde vindt, voordat de (versleutelde) gegevens worden overgedragen naar de archiefservers, een tussenstap plaats. Daarbij wordt het serienummer vervangen door een nieuw uniek nummer, de zogenaamde BUID. De koppeling tussen serienummer en het nieuwe unieke nummer wordt na maximaal 24 uur verbroken, doordat het serienummer wordt gewist.⁵⁸

In aanvulling op het rapport van voorlopige bevindingen verklaart TomTom dat deze periode van maximaal 24 uur sinds 27 april 2011 verkort is, en dat de koppeling tussen serienummer en BUID automatisch wordt gewist binnen uiterlijk 20 minuten nadat het apparaat is uitgeschakeld.⁵⁹

Ten vijfde combineert TomTom de hierboven genoemde gegevens⁶⁰ in een ander systeem met gegevens uit verschillende databronnen (waaronder ook file-informatie van het Verkeerscentrum Nederland en verplaatsingsgegevens van mobiele telefoons via operators).⁶¹

Ten zesde worden de geolocatiegegevens elke 24 uur weggeschreven naar archiefservers (historisch rittenarchief). Daarbij wordt de BUID gewist. De gegevens op deze archiefservers bevatten geen unieke nummers of andere identificerende kenmerken van (de gebruiker van) het *online* apparaat dan wel de smartphone applicatie, behalve die gegevens die door hun uniciteit direct of indirect herleidbaar zijn tot een individuele gebruiker (bijvoorbeeld omdat een route is afgelegd op een minder druk, afwijkend tijdstip in een dunbevolkt gebied).

[VERTROUWELIJK]⁶²

Het verwerkingsproces vindt vanaf de vierde fase *realtime* plaats, in niet-persistent geheugen. Dat wil zeggen: er wordt geen data in een bestand naar de harde schijf weggeschreven.⁶³

---

⁵⁶ Idem. In reactie op het rapport van definitieve bevindingen heeft TomTom aangegeven dat deze fase (dat wil zeggen: de tussentijdse opslag van de (versleutelde) geolocatiegegevens) ook in niet-persistent geheugen geschiedt. Dat laat onverlet dat gelijktijdig opslag plaatsvindt van geolocatiegegevens in permanent geheugen ten behoeve van het bestand met de historische geolocatiegegevens. Brief TomTom 16 december 2011, blz. 3.

⁵⁷ Idem.

⁵⁸ Idem.

⁵⁹ Idem, bijlage 3, blz. 8.

⁶⁰ Via de BUID kunnen de losse uploads aan elkaar worden gerelateerd. TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 1, blz. 9.

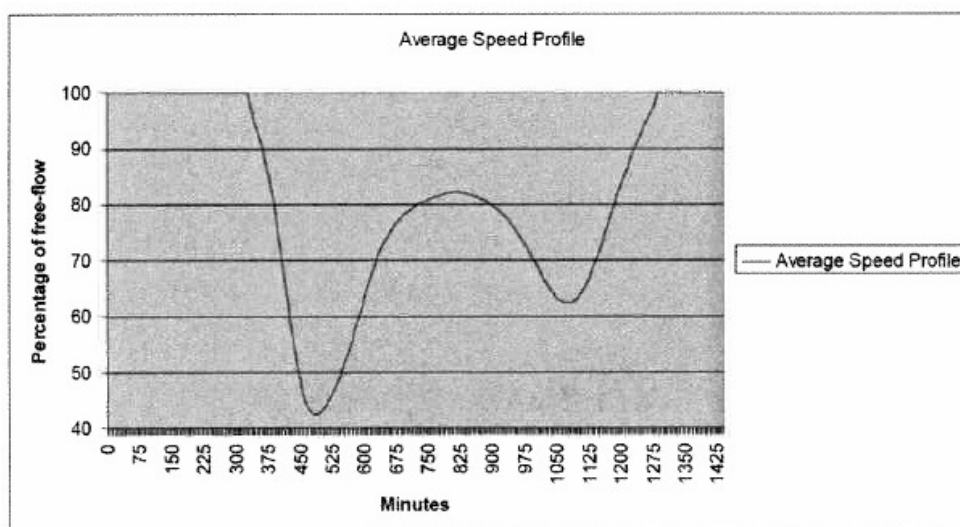
⁶¹ Idem, blz. 10.

⁶² [VERTROUWELIJK]

3.3 Verdere verwerking

TomTom verstrekt ritgegevens uit de archiefservers (die zowel gegevens van de *offline* als de *online* apparaten en de smartphone applicatie bevatten) op geaggregeerd niveau aan derden. TomTom noemt vier vormen van aggregatie: historische file-informatie, bezettingsgraden van weggedeelten, 'speed profiles' en [VERTROUWELIJK].

Een *speed profile* houdt in dat per wegsegment naar rijrichting per tijdstip per dag van de week een indicatie van de rijsnelheid wordt gegeven. Wegsegmenten kunnen variëren in lengte, van een paar meter tot tientallen kilometers.⁶⁴ Een voorbeeld van een speed profile⁶⁵ is:

[VERTROUWELIJK]

TomTom verklaart de gegevens uit de verschillende systemen (databases) nooit geheel of gedeeltelijk in ruwe (niet-geaggregeerde) vorm aan derden te hebben verstrekt.⁶⁶ TomTom heeft wel de geaggregeerde gegevens uit de archiefservers tegen betaling direct dan wel indirect aan derden verstrekt, zoals gemeenten en provincies⁶⁷, de

---

⁶³ Idem, blz. 7 en de aanvullende verklaring in de mondelinge inlichtingen van 16 juni 2011.

⁶⁴ Een wegsegment is een verbindingsstuk tussen 2 wegknooppunten, zoals bijvoorbeeld een kruising of overgang tussen verschillende soorten wegen.

⁶⁵ Annex 1 bij TomTom brief aan het ministerie van Veiligheid en Justitie en het CBP van 28 april 2011.

⁶⁶ TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 1, blz. 8: "De data wordt en is nimmer in geheel of gedeelte "as=is" of in ruwe vorm aan derden ter beschikking gesteld, teneinde mogelijke de-anonymisering te voorkomen. [VERTROUWELIJK]"

⁶⁷ TomTom brief aan het ministerie van Veiligheid en Justitie en het CBP 28 april 2011, blz. 2: "We stellen deze reistijdeninformatie ook beschikbaar aan gemeenten en provincies. Zo kunnen ze zien hoe en waar files ontstaan en kunnen ze gerichte maatregelen nemen die de verkeersdoorstroming bevorderen en onze wegen veiliger maken."

luchthaven Eindhoven⁶⁸ en een verkeersadviesbureau. Dit verkeersadviesbureau (Via.nl) heeft de geaggregeerde gegevens onder andere tegen betaling aan opsporingsautoriteiten verstrekt.

In een factsheet over de van TomTom verkregen speed profiles verklaart het verkeersadviesbureau Via.nl:

“De database Speed Profiles bevat informatie over de gereden snelheden:

- *per wegvak/wegonderdeel*
- *naar de rijrichting*
- *per dag van de week*
- *gemiddelde per 15 minuten*

Voor elk afzonderlijk wegvak is per rijrichting dan ook bekend hoe hard daar gedurende de dag gemiddeld is gereden. (...) Van alle metingen worden de laagste én de hoogste snelheden (de extremen) niet meegenomen in de berekening van het gemiddelde”⁶⁹

TomTom verklaart dat zij geaggregeerde ritgegevens uit de archiefservers zelf verder verwerkt voor het verbeteren van kaartmateriaal, om bijvoorbeeld te kunnen aanpassen dat een kruising een rotonde is geworden.⁷⁰

4. Beoordeling

4.1 Verantwoordelijke

Op grond van artikel 1, aanhef en onder d, van de Wbp is de verantwoordelijke *de natuurlijke persoon, rechtspersoon of ieder ander die of het bestuursorgaan dat, alleen of te zamen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt.*

TomTom, gevestigd te Amsterdam, Nederland bepaalt de doeleinden van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot TomTom apparaten. TomTom is daarmee verantwoordelijke in de zin van artikel 1, aanhef en onder d, van de Wbp voor de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot TomTom apparaten.

4.2 Verwerking van persoonsgegevens

Volgens artikel 1, aanhef en onder a, van de Wbp wordt onder een persoonsgegeven verstaan: *elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.*

‘Verwerking’ van persoonsgegevens is gedefinieerd in artikel 1, aanhef en onder b, van de Wbp en omvat onder meer het verzamelen⁷¹, vastleggen en bewaren van persoonsgegevens.⁷²

---

⁶⁸ Zie voetnoot 1.

⁶⁹ Via.nl, Factsheet Speed Profiles, 31 maart 2011. URL: http://www.via-advies.nl/download/pdf/NL_Factsheet%20Speed%20Profiles.pdf.

⁷⁰ TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 1, blz. 8.

Informatie 'betreffende' een natuurlijke persoon

Als gegevens medebepalend zijn voor de wijze waarop de betrokken persoon in het maatschappelijk verkeer wordt beoordeeld of behandeld, zijn gegevens persoonsgegevens.⁷³ Het gebruik dat van de gegevens wordt gemaakt, is dus medebepalend voor de beantwoording van de vraag of sprake is van persoonsgegevens.⁷⁴ Ook gegevens die niet direct betrekking hebben op een bepaalde persoon, maar bijvoorbeeld op een product of een proces, kunnen over een bepaalde persoon informatie verschaffen en zijn in dat geval persoonsgegevens.⁷⁵

Identificeerbaarheid van de persoon

Een persoon is identificeerbaar indien zijn identiteit direct of via nadere stappen⁷⁶ redelijkerwijs, zonder onevenredige inspanning, kan worden vastgesteld.⁷⁷ Identificatie kan ook plaatsvinden zonder dat de naam van de betrokkene wordt achterhaald.⁷⁸ Om te bepalen of een persoon identificeerbaar is, moet worden gekeken naar alle middelen waarvan mag worden aangenomen dat zij redelijkerwijs door de verantwoordelijke dan wel enig ander persoon zijn in te zetten om die persoon te identificeren (geobjectiveerde toets).⁷⁹ Er moet worden uitgegaan van een redelijk toegeruste verantwoordelijke.⁸⁰ In concrete gevallen moet echter wel rekening worden gehouden met bijzondere expertise, technische faciliteiten, en dergelijke van de verantwoordelijke.⁸¹ Alleen indien het van de verantwoordelijke een *onevenredige inspanning* vergt de gegevens tot een persoon te herleiden, is geen sprake van persoonsgegevens.

TomTom verwerkt - in verschillende systemen - de volgende combinaties van gegevens: het unieke serienummer van elk apparaat met bijkomstige gegevens over het apparaat, TomTom accountgegevens (accountnaam, naam, geslacht, e-mailadres, en land(keuze)) met soms adres en telefoonnummer, exacte geolocatiegegevens op basis van GPS satellietmetingen, verplaatsingsgegevens (waaruit rijsnelheid valt af te leiden) en het IP-adres van de internetaansluiting (van de gebruiker).

---

⁷¹ Van verzameling is al sprake indien de gegevens worden verkregen en vervolgens onmiddellijk worden vernietigd. *Kamerstukken II 1997/98*, 25 892, nr. 3, blz. 68.

⁷² Artikel 1, onder b, van de Wbp verstaat - voluit - onder 'verwerking van persoonsgegevens': "*elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in ieder geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens.*"

⁷³ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 892, nr. 3, blz. 46.

⁷⁴ *Idem.*

⁷⁵ *Idem.*

⁷⁶ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 892, nr. 3, blz. 48.

⁷⁷ *Idem.*

⁷⁸ WP29 136, Advies 4/2007 over het begrip persoonsgegeven, 20 juni 2007. URL: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_nl.pdf.

⁷⁹ *Kamerstukken II 1997/98*, 25 892, nr. 3, blz. 48.

⁸⁰ *Idem*, blz. 48-49.

⁸¹ *Idem*, blz. 49.

Ten aanzien van de geolocatie- en verplaatsingsgegevens heeft TomTom verklaard:

*"Vooraf zij opgemerkt dat TomTom elk gegeven dat vanaf een TomTom navigatiesysteem naar TomTom verzonden wordt, beschouwt als een persoonsgegeven in de zin van de Wbp."*⁸²

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen verklaart TomTom daarentegen dat zij zich op het standpunt stelt dat de verwerking van historische geolocatiegegevens geen verwerking van persoonsgegevens is:

"TomTom heeft aanzienlijke investeringen gedaan en inspanningen verricht om ervoor te zorgen, dat daar waar identificeerbaarheid denkbaar zou zij deze niet daadwerkelijk realiseerbaar is, door het zeer uitgebreid toepassen van Privacy Enhancing Technologies en Privacy-by-Design, alsmede door de organisatorische inrichting van het verwerkingsproces. Dit zorgt ervoor dat met zekerheid nergens in de verwerkingsketen zowel in "ruimte" als in "tijd" identificerende gegevens tezamen met de geolocatie gegevens daadwerkelijk toegankelijk zijn, toegankelijk te maken zijn of achteraf geconstrueerd kunnen worden.

TomTom heeft dit juist gedaan, omdat zij reeds in 2007 herkende, dat geolocatie gegevens een indringend beeld kunnen geven van iemands (weg-)gedrag. TomTom is van mening dat het verkrijgen van dat gedragsbeeld het beste inherent vermeden kan worden door geen identificerende kenmerken te koppelen aan de geolocatie gegevens of daar waar dat niet mogelijk is de koppeling steeds slechts zo kortdurend en zo goed afgeschermd te laten zijn door technische en organisatorische middelen dat het opbouwen van een gedragsbeeld of andere vormen van identificeerbaarheid niet daadwerkelijk realiseerbaar is, zowel niet ten tijde van de verwerking danwel na afloop van de verwerking.

TomTom is van mening daarin volledig geslaagd te zijn bij de verwerking van offline geolocatie gegevens.

*TomTom stelt zich derhalve op het standpunt dat het door haar ingerichte verwerkingsproces van offline historische geolocatie gegevens geen verwerking van persoonsgegevens in de zin van de WBP is, danwel, voorzover het gaat om IP adressen, plaats kan vinden op basis van één van de andere grondslagen ("uitvoering overeenkomst", WBP Art. 8b danwel "gerechtvaardigd belang" WBP Art. 8f."*⁸³

TomTom verklaart in deze reactie ten aanzien van de verwerking van *realtime* geolocatiegegevens hetzelfde.⁸⁴

Hierna wordt per verwerking beoordeeld of sprake is van een verwerking van persoonsgegevens.

4.2.1 Historische geolocatiegegevens

Waar het historische geolocatiegegevens betreft, worden bij de offline en online apparaten persoonsgegevens verwerkt in twee verwerkingen, feitelijk verschillende fases van de verwerking door TomTom. In de eerste plaats bij **het opslaan** van de

---

⁸² TomTom inlichtingen 13 mei 2011, bijlage 1, blz. 3.

⁸³ Brief TomTom 30 september, bijlage 2, blz. 7.

⁸⁴ Idem, bijlage 4, blz. 11.

geolocatiegegevens **op het apparaat**. In de tweede plaats bij **het versturen en door TomTom ontvangen** van de geolocatiegegevens.

Geolocatiegegevens opgeslagen op het apparaat zelf: identificatie door een derde of door TomTom

Uit de afgelegde routes in combinatie met de exacte GPS-locatiegegevens (inclusief nauwkeurigheid en tijdstip) kan worden opgemaakt waar iemand (de betrokkene) kennelijk woont en werkt en of iemand bijvoorbeeld aanwezig was bij een plaats delict.⁸⁵

Dergelijke informatie (van een inbeslaggenomen apparaat), al dan niet gecombineerd met gegevens uit het Kentekenregister en/of historische gegevens van een mobiele telefoon, wordt door de politie in de praktijk regelmatig gebruikt voor opsporingsdoeleinden.⁸⁶ De politie is in staat om de naam van de betrokkene te achterhalen, bijvoorbeeld via het Kentekenregister, en de historische geolocatiegegevens te koppelen aan de persoon van de gebruiker.

Ook derden en TomTom zelf zijn, als zij zich toegang kunnen verschaffen tot het TomTom apparaat, in staat bijvoorbeeld via de laatst gekozen route of de ingestelde/opgeslagen thuislocatie (straat en huisnummer), al dan niet gecombineerd met de naam op een naambord, de individuele gebruiker te identificeren. Er zit geen wachtwoord op de apparaten.⁸⁷

TomTom kan de afzonderlijke ritten uit het ruwe, versleutelde bestand ontsleutelen.⁸⁸

Elk TomTom apparaat heeft een serienummer.⁸⁹ TomTom heeft in één of meer van de volgende gevallen bestanden waarin het serienummer tezamen met overige identificerende gegevens van de betrokkene (zoals naam, e-mailadres etc.) is vastgelegd:

1. Het apparaat is via de TomTom webshop aangeschaft.
2. De koper heeft gebruik gemaakt van een kortings- of inruilactie via TomTom.
3. De gebruiker heeft een beroep gedaan op klantenservice en/of technische ondersteuning.
4. De gebruiker heeft een MyTomTom account aangemaakt via MyTomTom/TomTom HOME gekoppeld aan het apparaat.⁹⁰

---

⁸⁵ Oftewel: informatie 'betreffende' een natuurlijke persoon.

⁸⁶ Rb. Zutphen 25 februari 2011, L/JN BP5729. Zie ook Rb. Haarlem 3 november 2010, L/JN BO2789 en Rb. Zwolle 6 mei 2010, L/JN BM3601. Vgl. ook Definitieve bevindingen Onderzoek CBP naar de verzameling van Wifi-gegevens met Street View auto's door Google van 7 december 2010, blz. 35 (z2010-00582). URL: http://www.cbpweb.nl/Pages/pv_20110913_google.aspx.

⁸⁷ Alleen apparaten van oudere generaties geven de mogelijkheid, nadat de gebruiker een account heeft aangemaakt, via TomTom HOME een 4-cijferige pincode in te stellen. Brief TomTom 16 december 2011, blz. 3.

⁸⁸ Zie voetnoot 28.

⁸⁹ Ten aanzien van de *offline* apparaten geldt dat de geolocatiegegevens worden opgeslagen in een bestand zonder bijkomende gegevens als serienummer of accountnaam.

⁹⁰ TomTom inlichtingen 25 oktober 2011, blz. 5.

Daarmee beschikt TomTom ook zelf over middelen om individuele gebruikers van de apparaten te kunnen identificeren.

Daarnaast geldt dat TomTom in staat is om historische geolocatiedata te koppelen aan de individuele gebruiker indien deze zelf contact opneemt met TomTom met een vraag of beroep op technische ondersteuning voor zijn apparaat en hij het apparaat aan TomTom ter hand stelt.

Niet relevant is of TomTom de bedoeling heeft om de geolocatiedata voor opsporings-, marketing- of profileringsdoelen te gebruiken. Er is reeds sprake van een persoonsgegeven wanneer het gegeven voor een dergelijk op de persoon gericht doel kan worden gebruikt, en die mogelijkheid is *de facto* aanwezig.⁹¹ In de wetsgeschiedenis bij de Wbp is daarover opgemerkt:

“Anders dan de Registratiekamer in haar advies stelt is niet vereist dat iedere mogelijkheid de gegevens met betrekking tot personen te gebruiken, is uitgesloten. Is deze mogelijkheid weliswaar theoretisch aanwezig maar is ondenkbaar dat dit ook daadwerkelijk gebeurt, dan kan ervan worden uitgegaan dat de gegevens niet als persoonsgegevens worden aangemerkt. Indien het daarentegen mogelijk is de gegevens te gebruiken bij voorbeeld om fraude op te sporen, dan is er sprake van persoonsgegevens. Daarbij is niet relevant of de bedoeling de gegevens voor dat doel te gebruiken, ook aanwezig is. Er is reeds sprake van een persoonsgegeven wanneer het gegeven voor een dergelijk op de persoon gericht doel, kan worden gebruikt”, (onderstreping CBP).⁹²

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen verklaart TomTom dat *“in alle gevallen (...) de overige identificerende gegevens volledig gescheiden [worden, toevoeging CBP] gehouden van de verwerking van geolocatiedata (zowel offline als online) en zijn deze verwerkingsprocessen zo ingericht dat identificeerbaarheid via het serienummer uitgesloten is door technische en organisatorische maatregelen die TomTom getroffen heeft.”⁹³* Het feit dat de gegevens versleuteld op het apparaat worden opgeslagen en dat de overige identificerende gegevens in beginsel gescheiden worden gehouden van de geolocatiedata, leidt niet tot de conclusie dat er geen sprake is van persoonsgegevens. TomTom moet, gelet op haar technische (decryptie)mogelijkheden en de huidige rekenkracht van computers, in staat worden geacht het bestand met geolocatiedata - zonder onevenredige inspanning - te ontsleutelen en te kunnen koppelen aan overige identificerende gegevens van de betrokkene (zoals naam, e-mailadres etc.).⁹⁴

Wel zal het feit dat identificatiebeperkende maatregelen zijn genomen een positieve rol spelen bij een beoordeling of is voldaan aan de beveiligingsverplichting van artikel 13 van de Wbp.⁹⁵

---

⁹¹ In een strafzaak bij de Rechtbank Zutphen bleek de politie te hebben gekeken naar het laatst ingevoerde *point of interest* en naar de lijst *Last Journey Information*. Rb. Zutphen 25 februari 2011, L/N BP5729.

⁹² Kamerstukken II 1997/98, 25 892, nr. 3, blz. 47.

⁹³ TomTom inlichtingen 25 oktober 2011, blz. 5.

⁹⁴ Zie voetnoot 86.

⁹⁵ Het CBP heeft dit onderzoek beperkt tot naleving van het bepaalde in de artikelen 8 en 9 van de Wbp.

Vanaf het apparaat verstuurd en door TomTom ontvangen geolocatiegegevens: identificatie door TomTom

TomTom verklaart - naast het IP-adres van de internetaansluiting (van de gebruiker) - geen bijkomende gegevens te verzamelen bij het bestand met geolocatiegegevens, zoals een (door de gebruiker zelf gekozen) accountnaam.⁹⁶ Het bestand met historische geolocatiegegevens bevat geen unieke nummers of andere identificerende kenmerken van (de gebruiker van) het apparaat, behalve die gegevens die door hun uniciteit direct of indirect herleidbaar zijn tot een individuele gebruiker (bijvoorbeeld omdat een route is afgelegd op een afwijkend tijdstip in een dunbevolkt gebied).

Identificatie kan ook plaatsvinden zonder dat de naam van de betrokkene wordt achterhaald.⁹⁷ Vereist is slechts dat de betrokkene aan de hand van de beschikbare informatie in combinatie met andere gegevens (die al dan niet bij de voor de verwerking verantwoordelijke berusten) van andere personen kan worden onderscheiden.⁹⁸

In de opinie over het begrip persoonsgegeven van de gezamenlijke Europese toezichthouders op de bescherming van persoonsgegevens is daarover opgemerkt:

“(...) dat hoewel identificatie door middel van de naam in de praktijk het meest voorkomt, de naam niet in alle gevallen noodzakelijk is om een persoon te identificeren. Dit is het geval wanneer andere identificatiemiddelen worden gebruikt om iemand van anderen te onderscheiden. In computerbestanden waarin persoonsgegevens zijn opgenomen, wordt aan de geregistreerde personen doorgaans een unieke identificatiecode toegewezen om verwisseling van personen in het bestand te voorkomen. Op het world wide web is het met behulp van bewakingsinstrumenten voor het webverkeer eenvoudig om het gedrag van een machine te identificeren en daarmee ook van de gebruiker ervan. De persoonlijkheid van de betrokkene kan op deze wijze worden achterhaald, zodat bepaalde besluiten aan hem of haar kunnen worden toegeschreven. Zonder zelfs maar naar de naam en het adres van de persoon te vragen, kan de betrokkene worden ingedeeld aan de hand van sociaaleconomische, psychologische, filosofische of andere criteria en kunnen bepaalde beslissingen aan hem of haar worden toegeschreven, omdat het voor het contactpunt voor de persoon (de computer) niet langer nodig is zijn of haar identiteit in enge zin bekend te maken. Met andere woorden, de identificatie van een persoon vereist niet langer het vermogen zijn of haar naam te achterhalen. De definitie van “persoonsgegeven” weerspiegelt ook dit feit.”⁹⁹

Van belang is dus of de betrokkene ‘individualiseerbaar’ is.

---

⁹⁶ TomTom inlichtingen 25 oktober 2011, blz. 5.

⁹⁷ Zie voetnoot 78.

⁹⁸ WP29 136, Advies 4/2007 over het begrip persoonsgegeven, 20 juni 2007, blz. 14. URL: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_nl.pdf. “In gevallen waarin het op het eerste gezicht niet mogelijk is met de beschikbare identificatiemiddelen één bepaalde persoon te onderscheiden, kan die persoon wellicht toch “identificeerbaar” zijn doordat aan de hand van die informatie in combinatie met andere gegevens (die al dan niet bij de voor de verwerking verantwoordelijke berusten) de betrokkene van andere personen kan worden onderscheiden.”

⁹⁹ Idem, blz. 14 en 15.

Het bestand met historische geolocatiedata bevat gedetailleerde informatie over gereden routes in combinatie met de exacte GPS-locatiedata (inclusief nauwkeurigheid en tijdstip). Deze gegevens geven een indringend beeld van iemands gedrag. Er kan bijvoorbeeld uit worden opgemaakt waar iemand (de betrokkene) kennelijk woont en werkt en wanneer iemand zich verplaatst. De betrokkene is aldus 'individualiseerbaar'.

Daar komt bij dat TomTom ook feitelijk in staat is¹⁰⁰ om de naam van de betrokkene te achterhalen. TomTom kan de gegevens koppelen aan de persoon van de gebruiker via (i) zijn IP-adres en (ii) zijn vermoedelijke woon- en werkadres (door logmogelijkheid op de web proxy).¹⁰¹

Nadat het bestand met historische geolocatiedata is doorgezonden naar het afgeschermd interne netwerk van TomTom, het bestand onomkeerbaar uit het niet-persistente werkgeheugen van de web proxy is verwijderd en het IP-adres van de internetaansluiting (van de gebruiker) is vervangen door het interne IP-adres van de web proxy, heeft TomTom de gegevens onomkeerbaar ontdaan van kenmerken die leiden tot directe of indirecte identificeerbaarheid van de individuele betrokkene. TomTom noch iemand anders kan dan in beginsel zonder onevenredige inspanning de gegevens direct of indirect herleiden tot individuele betrokkenen.¹⁰²

4.2.2 *Realtime* geolocatiedata

Waar het *realtime* geolocatiedata betreft, worden bij de online apparaten en de smartphone applicatie persoonsgegevens verwerkt in de eerste fase van de gegevensverwerking door TomTom.

In deze eerste fase ontvangt TomTom bij het verzamelen van de *realtime* geolocatiedata automatisch ook het unieke serienummer van het apparaat en de accountnaam van de betrokkene. De combinatie van gegevens over gereden routes van de betrokkene¹⁰³ en bijvoorbeeld de accountgegevens dan wel het serienummer van het apparaat zijn voor TomTom herleidbaar naar een identificeerbare natuurlijke persoon.

TomTom heeft een vastlegging van accountnaam, naam, geslacht, e-mailadres en land(keuze). Daarnaast beschikt TomTom in één of meer van de volgende gevallen over bestanden waarin het serienummer tezamen met overige identificerende gegevens van de betrokkene (zoals naam, e-mailadres etc.) is vastgelegd:

1. Het apparaat is via de TomTom webshop aangeschaft.
2. De koper heeft gebruik gemaakt van een kortings- of inruilactie via TomTom.

---

¹⁰⁰ Dat wil zeggen: het omzeilen van de technische en organisatorische maatregelen vergt geen onevenredige inspanning, gelet op TomToms technische (decryptie)mogelijkheden en de huidige rekenkracht van computers.

¹⁰¹ (Tot) op het moment dat het bestand wordt ontvangen op de inkomende *reverse* web proxy.

¹⁰² Dit geldt behalve in het geval dat de opgeknipte gegevens over gereden routes direct of indirect herleidbaar zijn tot een individuele gebruiker (bijvoorbeeld omdat een route is afgelegd op een minder druk, afwijkend tijdstip in een dunbevolkt gebied).

¹⁰³ Vgl. voetnoot 86.

3. De gebruiker heeft een beroep gedaan op klantenservice en/of technische ondersteuning.
4. De gebruiker heeft een MyTomTom account aangemaakt via MyTomTom/TomTom HOME gekoppeld aan het apparaat.¹⁰⁴

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen verklaart TomTom dat *“in alle gevallen (...) de overige identificerende gegevens volledig gescheiden [worden, toevoeging CBP] gehouden van de verwerking van geolocatie gegevens (zowel offline als online) en zijn deze verwerkingsprocessen zo ingericht dat identificeerbaarheid via het serienummer uitgesloten is door technische en organisatorische maatregelen die TomTom getroffen heeft.”*¹⁰⁵

Het feit dat de overige identificerende gegevens door technische en organisatorische maatregelen gescheiden worden gehouden van de geolocatiegegevens, leidt niet tot de conclusie dat er geen sprake is van persoonsgegevens. TomTom moet, gelet op haar technische (decryptie)mogelijkheden en de huidige rekenkracht van computers, in staat worden geacht het bestand met geolocatiegegevens - zonder onevenredige inspanning - te ontsleutelen en te kunnen koppelen aan overige identificerende gegevens van de betrokkene (zoals (account)naam, e-mailadres etc.).¹⁰⁶

Daar komt bij dat identificatie ook kan plaatsvinden zonder dat de naam van de betrokkene wordt achterhaald.¹⁰⁷ De *realtime* geolocatiegegevens bevatten gedetailleerde informatie over afgelegde routes in combinatie met de exacte GPS-locatiegegevens (inclusief nauwkeurigheid en tijdstip). Deze gegevens geven een indringend beeld van iemands gedrag. Er kan bijvoorbeeld uit worden opgemaakt waar iemand (de betrokkene) kennelijk woont of werkt en wanneer iemand zich verplaatst. De betrokkene is aldus ‘individualiseerbaar’.

Wel zal het feit dat identificatiebeperkende maatregelen zijn genomen een positieve rol spelen bij een beoordeling of is voldaan aan de beveiligingsverplichting van artikel 13 van de Wbp.¹⁰⁸

In de tweede fase vervangt TomTom het serienummer door een nieuw tijdelijk uniek identificerend nummer (BUID). Gedurende maximaal 24 uur¹⁰⁹ is er in niet-persistent geheugen (werkgeheugen) een koppeling beschikbaar tussen het serienummer en het nieuwe tijdelijke nummer. Gedurende de tijd dat deze koppeling mogelijk is, kan TomTom - naar het zich laat aanzien - echter niet zonder onevenredige inspanning (bijvoorbeeld: speciale aanvullende apparatuur/software) de verplaatsingen van individueel herleidbare betrokkenen achterhalen. Dit onder meer vanwege (i) vluchtigheid van de tabel die het serienummer koppelt aan de BUID: de koppeling wordt gewist kort na uitschakeling van het apparaat en wordt vernietigd bij

---

¹⁰⁴ TomTom inlichtingen 25 oktober 2011, blz. 5.

¹⁰⁵ Idem.

¹⁰⁶ Zie voetnoot 91.

¹⁰⁷ Zie voetnoot 78.

¹⁰⁸ Zie voetnoot 95.

¹⁰⁹ Vanaf 27 april 2011 wordt de koppeling tussen serienummer en BUID automatisch gewist binnen uiterlijk 20 minuten nadat het apparaat is uitgeschakeld. Zie voetnoot 59.

systeemherstart en (ii) ontoegankelijkheid van de tabel die het serienummer koppelt aan de BUID.¹¹⁰

TomTom noch iemand anders kan dan in beginsel zonder onevenredige inspanning de gegevens direct of indirect herleiden tot individuele betrokkenen.¹¹¹ De *realtime* geolocatiegegevens zijn dan geen persoonsgegevens meer in de zin van artikel 1, aanhef en onder a, van de Wbp.

4.3 Grondslag

Op grond van artikel 8 van de Wbp dient de verantwoordelijke een grondslag te hebben voor de gegevensverwerking.

Artikel 8, aanhef en onder a, van de Wbp, bepaalt: *Persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt indien: (...)*

a. de betrokkene voor de verwerking zijn ondubbelzinnige toestemming heeft verleend;

Op grond van artikel 1, aanhef en onder i, van de Wbp dient toestemming 'vrij' te zijn, 'specifiek' en 'op informatie berustend'.

TomTom verklaarde aanvankelijk dat alle verwerkingen gebaseerd zijn op de grondslag toestemming van de betrokkene.

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen verklaart TomTom dat de verwerking geen persoonsgegevens betreft: *"Desalniettemin heeft TomTom om redenen van openheid richting haar klanten wel een toestemmingsvraag opgenomen, met betrekking op het verzamelen van gebruiksgegevens door het apparaat en de overdracht aan TomTom zelf. Op basis van de opgedane ervaring, heeft TomTom besloten de informatie zoals die verstrekt wordt, uit te breiden"*¹¹² En: *"Desalniettemin heeft TomTom op basis van de opgedane ervaring, besloten de informatie, zoals die verstrekt wordt, uit te breiden en een expliciete toestemmingsvraag op te nemen voorafgaand aan het in werking stellen van informatie uploads, ten behoeve van de LIVE services."*¹¹³

Geolocatiegegevens van natuurlijke personen geven een indringend beeld van iemands gedrag. Deze gegevens van gevoelige aard mogen dan ook alleen met ondubbelzinnige toestemming van de betrokkene worden verwerkt. Dit is recentelijk nog bevestigd in de opinie over geolocatiegegevens van de gezamenlijke Europese toezichthouders op de bescherming van persoonsgegevens.¹¹⁴

---

¹¹⁰ Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 3, blz. 9.

¹¹¹ Dit geldt behalve in het geval dat de opgeknipte gegevens over gereden routes direct of indirect herleidbaar zijn tot een individuele gebruiker (bijvoorbeeld omdat een route is afgelegd op een minder druk, afwijkend tijdstip in een dunbevolkt gebied).

¹¹² Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 2, blz. 7.

¹¹³ Idem, bijlage 4, blz. 11.

¹¹⁴ WP29 185, Opinion 13/2011 on Geolocation services on smart mobile devices, 16 mei 2011, URL: http://www.cbppweb.nl/downloads_int/wp185_en.pdf.

Voor wat betreft de *historische* geolocatiegegevens vraagt TomTom om voorafgaande toestemming voor het verzamelen van anonieme gegevens om haar producten te verbeteren.

TomTom verwerkt persoonsgegevens, en niet alleen anonieme gegevens. De toestemmingsvraag is op dit punt onvoldoende specifiek.

Daarnaast verstrekt TomTom geen of onvoldoende begrijpelijke informatie over het opslaan en bewaren op het apparaat van de historische geolocatiegegevens. TomTom kan zich voor deze verwerking niet beroepen op ondubbelzinnige toestemming van de betrokkene.¹¹⁵

TomTom vraagt geen afzonderlijke toestemming voor het verzamelen en verwerken van *realtime* geolocatiegegevens voorafgaand aan het gebruik van de dienst HD Traffic, op *online* apparaten en in de smartphone applicatie. De LIVE-diensten zijn standaard geactiveerd bij aanschaf van een *online* apparaat.¹¹⁶ De betrokkene ziet alleen een algemene verwijzing naar de TomTom privacy-verklaring als hij een account aanmaakt, dus op het moment dat hij het apparaat via een (eigen) computerverbinding met de TomTom servers verbindt.

Het CBP heeft meermaals geoordeeld dat toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens niet via algemene voorwaarden kan worden verkregen.¹¹⁷ Dit is bevestigd in de opinie over toestemming van de gezamenlijke Europese toezichthouders op de bescherming van persoonsgegevens.¹¹⁸

Bij de smartphone applicatie wordt voorafgaand aan de aanschaf daarvan weliswaar enige informatie gegeven, maar de betrokkene wordt niet expliciet geïnformeerd over bijvoorbeeld welke gegevens er met welke frequentie naar TomTom worden verzonden.

TomTom heeft in reactie op het rapport van voorlopige bevindingen verklaard: *"Desalniettemin [dat het volgens TomTom geen verwerking van persoonsgegevens is, toevoeging CBP] heeft TomTom op basis van de opgedane ervaring, besloten de informatie, zoals die verstrekt wordt, uit te breiden en een expliciete toestemmingvraag op te nemen voorafgaand aan het in werking stellen van informatie uploads, ten behoeve van de LIVE services. Verder zal het mogelijk worden de toestemming te allen tijde in te trekken en weer te verstrekken. Intrekken van toestemming zal daarbij wel de consequentie hebben dat de LIVE services niet geleverd zullen worden; immers het is niet mogelijk dit type location based services te leveren, zonder locatiegegevens te ontvangen."*

---

¹¹⁵ Zie ook blz. 7 van WP29 187, Opinion 15/2011 on the definition of consent, 13 juli 2011, URL: http://www.cbpweb.nl/downloads_int/wp187_en.pdf.

¹¹⁶ Behalve in geval van apparaten vast ingebouwd in auto's. Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 5, blz. 12.

¹¹⁷ Zie o.a. CBP 8 april 2003, z2003-0316, URL: [ww.cbpweb.nl/downloads_uit/z2003-0163.pdf](http://www.cbpweb.nl/downloads_uit/z2003-0163.pdf) en CBP, Bevindingen van het onderzoek bij Advance, december 2009, met name blz. 27 en 28, URL:

http://cbpweb.nl/downloads_pb/pb_20091218_advance_bevindingen.pdf.

¹¹⁸ WP29 187, Opinion 15/2011 on the definition of consent, 13 juli 2011, URL: http://www.cbpweb.nl/downloads_int/wp187_en.pdf.

TomTom heeft verklaard dat een nieuwe toestemmingsvraag voorafgaand aan de verwerking inmiddels is opgenomen bij nieuw in te bouwen *online* apparaten.¹¹⁹

Blijkens de screenshots/teksten en bijbehorende informatie die TomTom op 28 november en 8 december 2011 aan het CBP heeft verstrekt, bevatten de *online* apparaten na installatie van een software update een (nieuwe) toestemmingsvraag. De vraag gaat vergezeld van een nadere toelichting over de gegevens die TomTom verzamelt en verwerkt en de gegevens die op het apparaat zelf worden opgeslagen en bewaard (historische en *realtime* geolocatiegegevens). Ook de toestemmingsvraag op de *offline* apparaten wordt gepreciseerd, met een toelichting die specificceert dat er historische geolocatiegegevens op het apparaat worden opgeslagen en bewaard en welke gegevens TomTom verzamelt. Eenzelfde verduidelijking komt er voor de huidige iPhone applicatie [VERTROUWELIJK] (oftewel: een nadere toelichting op de gegevens die TomTom verzamelt en verwerkt).

De software update voor de *offline* en *online* apparaten en de smartphone applicatie wordt in de tweede helft van februari 2012 aan gebruikers beschikbaar gesteld.¹²⁰

TomTom verwacht dat het merendeel van de gebruikers in Nederland binnen twee tot drie maanden deze software update zal installeren, zowel voor wat betreft de *offline* en *online* apparaten als de smartphone applicatie.¹²¹

Door het ontbreken van ondubbelzinnige toestemming voor de verwerking van *historische* en *realtime* geolocatiegegevens op de huidige *offline* en *online* apparaten en de smartphone applicatie handelt TomTom in strijd met artikel 8 van de Wbp (grondslag).

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen heeft TomTom aangekondigd de toestemmingsvraag en bijbehorende informatie op beide soorten apparaten en de smartphone applicatie uit te breiden en te preciseren. Een eerste beoordeling wijst uit dat indien deze wijzigingen in de wijze van informeren en toestemming vragen door TomTom worden geïmplementeerd, de geconstateerde overtredingen zullen worden beëindigd. Een definitief oordeel hierover volgt spoedig na de daadwerkelijke implementatie hiervan door TomTom.

4.4 Verdere verwerking

Artikel 9 van de Wbp bepaalt: “*Persoonsgegevens worden niet verder verwerkt op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen*” en geeft in het tweede lid een aantal criteria voor die beoordeling.

TomTom verstrekt historische ritgegevens alleen in geaggregeerde vorm aan derden, zoals gemeenten en provincies, de luchthaven Eindhoven en het verkeersadviesbureau Via.nl. Voordat de gegevens in het archief belanden, worden ze in een aantal fases en gegevensverwerkingsystemen ontdaan van unieke nummers of

---

¹¹⁹ Brief TomTom 30 september 2011, bijlage 4, blz. 11.

¹²⁰ Brief TomTom 8 december 2011, blz. 1.

¹²¹ Zie voetnoot 40.

andere identificerende kenmerken van (de gebruiker van) het apparaat dan wel de smartphone applicatie. TomTom verstrekt de gegevens uit het archief niet in ruwe vorm, maar op geaggregeerd niveau en verwerkt deze ook voor eigen doeleinden voor het verbeteren van kaartmateriaal alleen verder in die vorm. Op dit geaggregeerde niveau vallen de gegevens redelijkerwijs niet (meer) direct of indirect te herleiden tot natuurlijke personen, niet door TomTom of door iemand anders. Het zijn daarom in deze context geen persoonsgegevens in de zin van artikel 1, aanhef en onder a, van de Wbp. De Wbp is dan ook niet van toepassing op deze verstrekkingen.

5. Conclusie

TomTom verzamelt via de *offline* versie van de apparaten historische geolocatiedata van gebruikers. Via de *online* versie en de smartphone applicatie verzamelt TomTom *realtime* geolocatiedata van gebruikers. Via de *online* apparaten verzamelt TomTom ook historische geolocatiedata.

Ten aanzien van historische geolocatiedata vraagt TomTom de gebruikers van *offline* en *online* apparaten om voorafgaande toestemming voor *het verzamelen van anonieme gegevens* om haar producten te verbeteren. TomTom verwerkt persoonsgegevens, en niet alleen anonieme gegevens. De toestemmingsvraag is om die reden op dit punt onvoldoende specifiek. In haar informatie aan gebruikers maakt TomTom niet of onvoldoende begrijpelijk dat het apparaat gedetailleerde historische geolocatiedata opslaat en bewaart en dat TomTom dit bestand verzamelt als de gebruiker contact legt met de TomTom servers.

Het feit dat TomTom technische en organisatorische maatregelen heeft getroffen om identificatie van individuele personen zoveel mogelijk te voorkomen, leidt niet tot de conclusie dat er geen sprake is van persoonsgegevens. TomTom moet, gelet op haar technische (decryptie)mogelijkheden en de huidige rekenkracht van computers, in staat worden geacht het bestand met geolocatiedata - zonder onevenredige inspanning - te ontsleutelen en te kunnen koppelen aan overige identificerende gegevens van de betrokkene (zoals naam, e-mailadres etc.).

Ten aanzien van *realtime* geolocatiedata vraagt TomTom de gebruikers van *online* apparaten in het geheel niet om toestemming voor het verzamelen en verwerken van de combinatie van geolocatiedata met bijkomende gegevens als serienummer en accountnaam. Bij de *online* versie ziet de betrokkene alleen een algemene verwijzing naar de TomTom privacy-verklaring als hij een account aanmaakt, dus op het moment dat hij het apparaat via een (eigen) computerverbinding met de TomTom servers verbindt. Via een privacy-verklaring kan echter geen toestemming worden verkregen voor de verwerking van persoonsgegevens. Bij de smartphone applicatie geeft TomTom voorafgaand aan de aanschaf weliswaar enige informatie, maar wordt de betrokkene niet expliciet geïnformeerd over bijvoorbeeld welke gegevens er met welke frequentie naar TomTom worden verzonden.

TomTom handelt in strijd met artikel 8 van de Wbp door het ontbreken van een grondslag.

In reactie op het rapport van voorlopige bevindingen heeft TomTom aangekondigd de toestemmingsvraag en bijbehorende informatie op beide soorten apparaten en de

smartphone applicatie uit te breiden en te preciseren. Een eerste beoordeling wijst uit dat indien deze wijzigingen in de wijze van informeren en toestemming vragen door TomTom worden geïmplementeerd, de geconstateerde overtredingen zullen worden beëindigd. Een definitief oordeel hierover volgt spoedig na de daadwerkelijke implementatie hiervan door TomTom.

TomTom verstrekt gegevens uit het historisch rittenarchief aan derden. Aangezien TomTom de gegevens in het archief onomkeerbaar heeft ontdaan van identificerende kenmerken, en vervolgens alleen op geaggregeerd niveau aan derden verstrekt, is hierbij geen sprake van persoonsgegevens. De Wbp is dan ook niet van toepassing op deze verstrekkingen.